

CRISTINA VILLA, MARIA JOSEP CASTILLO

Can Navas: un racó de bellesa a Argentona

Al veïnat de Pins d'Argentona i enmig d'una frondosa vegetació s'aixeca una casa senyorial d'harmonioses proporcions i bellament decorada. Coneguda com a Can Navas, cognom de la família propietària, o bé com a Bell Recó (*sic.*), topònim de la finca on es troba. La mansió fou construïda en el terreny ocupat anteriorment per una masia, Can Carreras. Les poques notícies que tenim d'aquesta nissaga argentonina ens parlen d'un tal Jaume Carreras, militar que durant la Guerra de Successió lluità a favor de la Casa d'Àustria i morí exiliat a Milà el 1743.

Can Carreras era una masia de planta quadrada, forma que Can Navas recupera. Les seves dimensions aproximades són les d'un paral·lelogram de 25,5 per 23,5 metres. Tot i que a la fitxa del catàleg del Patrimoni de l'Ajuntament d'Argentona consten com a dates d'inici i final de la construcció 1942 i 1946 respectivament, segons el testimoni de la senyora Rosa Navas l'edifici es començà a construir l'any 1940 i fou acabat cap a l'any 1952, encara que part de la decoració és posterior. En l'obra participaren un nombrós equip de treballadors seguint el projecte d'un arquitecte de qui només hem pogut esbrinar el nom: senyor Feu (també segons el testimoni de la senyora Rosa Navas). L'esmentat catàleg del Patrimoni de l'Ajuntament d'Argentona qualifica de "revival" l'estil

arquitectònic de la casa. Nosaltres preferim el terme eclèctic per referir-nos a la barreja d'estils que hi trobem: reminiscències medievals, renaixentistes, barroques...

De les formes gairebé cúbiques de l'edifici sobresurten quatre elements situats a la part superior de cadascuna de les seves cantonades: dues torres quadrades acabades en una teulada a quatre vessants a la façana principal i dos torricons de caire militar a la part posterior que recorden als que podem trobar per exemple a la masia argentonina de Can Cabanyes o al Palau del Lloctinent de Barcelona, ambdues edificacions del segle XVI.

La senzillesa de formes de la vivenda contrasta amb la seva rica decoració. A l'exterior destaquen els esgrafiats policromats dissenyats per Francesc Labarta (1883-1963). Aquest artista, que fou president de l'Acadèmia de Belles Arts de Barcelona i de qui a l'interior de la casa trobarem pintures murals, els acabà el 1955, tal com queda reflectit en una d'elles: F.L. 955 (*sic.*). La temàtica dels esgrafiats reflecteix les influències que ha rebut la cultura catalana procedents dels quatre punts cardinals: les d'Itàlia (món romà) a la façana principal, orientada a l'est; les d'Amèrica, a la part posterior, orientada a l'oest; les africanes i del Proper Orient (àrabs) a la que dona al sud; i les europees a la paret nord. Aquesta darrera és l'única



MARIA JOSEP CASTILLO

que té els esgrafiats deteriorats, sembla ser que a causa dels nius que els ratpenats han fet en aquesta zona de la façana i que han fet caure part de la decoració. Així, difícilment es pot entreveure avui el lema que al peu dels esgrafiats informa del significat de les figures d'aquesta zona. En canvi, es poden llegir clarament (i en català) les altres inscripcions:

- "Civilització romana i cristianisme en terres catalanes" (paret est).

- "Ciències musulmanes i cultura cristiana visigòtica" (paret sud).

- "Colon amb la nova d'un nou món arriba a Barcelona" (paret oest).

La figura humana és la protagonista dels esgrafiats: els Reis Catòlics, Colom i dos indígenes a la façana "americana"; científics islàmics amb un compàs i una operació algebraica a la "musulmana"; sant Pere i sant Pau a la "romana", etc.: tota una galeria de personatges de traç rotund, d'aspecte hieràtic (recorden les pintures medievals) i de suaus colors destacant

Façana principal
de Can Navas.

de les parets de tonalitat ocre (originàriament era rosada).

A la part inferior dels murs la decoració està feta a base de figures geomètriques (quadrats, rombes, rectangles). Aquesta geometria es fa palesa també en les finesstres, que a la part inferior són quadrades, amb fines columnes de capitells com romànics, mentre que a la part superior són d'arcs de mig punt. La part interior de la teulada està feta amb un artesanat de fusta.

L'esplendor decorativa de la

casa rau també en l'interior. Només traspassada la porta principal s'accedeix a un ampli *hall* que culmina en una magnífica escala que, bifurcant-se a dreta i esquerra, permet arribar a la planta superior. Presideix l'es-

cala una còpia de mida natural de l'escultura dedicada a Sant Jordi tallada en marbre per l'artista del Renaixement italià Donatello, perfectament il·luminada per tres vitralls que té al seu darrere. Aquests finestrals amaguen una bonica simbologia, doncs cadascun té una paraula escrita, "Hospitalitat", "Amistat" i "Noblesa" acompanyada d'animals: un cangur, una parella de cignes i un cavall, respectivament.

La llum natural penetra també de forma zenital pels vitralls superiors, il·luminant les pintures murals de Sert que decoren la cúpula en la qual culmina el vestíbul. Josep Maria Sert i Badia, nascut l'any 1874, fou de jove un actiu avantguardista del modernisme català. El 1907, però, presentà al Saló de Tardor una sèrie de grans teles per a la decoració de la cate-

dral de Vic (destruïdes el 1936), de tendència barroca. Després va iniciar un conjunt de decoracions, més aviat pomposes i monumentals, per a palaus i residències (Palau de Justícia de Barcelona, Palau Maricel de Sitges, etc.). Acabada la Guerra Civil espanyola tornà a decorar la catedral de Vic amb murals de fons daurat que representen escenes de l'Església triomfant i militant, inaugurades el 1945, poc abans de la seva mort. Va intervenir també en l'ornamentació pictòrica del Rockefeller Center de Nova York, l'Ajuntament de Barcelona (Saló de Cròniques) i el Palau de Llíria de Madrid.

Els frescos de Can Navas foren la darrera obra pintada per Sert, traspassat com hem dit el 1945. A la cúpula trobem quatre composicions titulades "La intel·ligència i el treball fent presonera la Fortuna", "L'Audàcia", "La potència creadora" i "El bon seny". S'hi observa el seu estil característic, de tendència barroca, palesa en el tractament del dibuix, en les composicions, en la temàtica, i utilitzant diferents tonalitats d'un sol color. La galeria del segon pis té deu timpans de forma semicircular que reflecteixen diferents descobriments de l'enginy humà. A sota, en la part de la paret més propera al terra, hi ha pintats uns cortinatges també amb les típiques tonalitats d'aquest gran muralista català.

El granit i la fusta són els materials que predominen a l'interior de la casa. Les pedreres de la pròpia finca subministraren la pedra amb què s'elaboraren pilars, capitells, mènsules i arcs. La fusta, que dona un ambient d'extrema calidesa, serví per fer portes, algunes parets, sostres de bells artesanats i la balustrada de l'escala. Sembla ser que el taller de fusteria Serrate

d'Argentona treballà per Can Navas, així com un pintor local, suposem que el senyor Granadell, que decorà amb sanefes algunes parts del sostre del vestíbul properes a l'escala.

L'antic menjador de la casa té el sostre decorat amb frescos de Francesc Labarta referents als quatre déus de la mitologia clàssica relacionats amb la bona taula: Ceres, de l'agricultura; Diana, de la caça; Bacus, del vi i Neptú, del mar.

A banda i banda de l'escala estan penjats uns petits bodegons atribuïts al pintor mataroní Miquel Massot (1883-1968), que també col·laborà en les pintures murals de la casa com a ajudant d'en Sert, de qui fou deixeble.

I ja per acabar el recorregut dels artistes que treballaren en la decoració del Bell Recó cal esmentar Josep Obiols, pintor format a l'acadèmia de Torres García dins l'ambient noucentista. El Noucentisme fou un moviment cultural català sorgit al final del primer decenni del segle XX, en part com una reacció al Modernisme. La plàstica noucentista a Catalunya es caracteritzà pel monumentalisme clàssic, el realisme idealitzat, l'expressió serena, el bucolisme costumista i l'al·legorisme didàctic. Josep Obiols i Palau (1894-1967) perfeccionà la tècnica mural a Itàlia i, en tornar-ne, li fou encarregada la decoració de la Sala de Música de la Casa Guarro, a Sarrià; les pintures murals de la Casa de Correus, a Barcelona i les llunetes del Palau Nacional de Montjuïc. En esclatar la Guerra Civil posà el seu art al servei de la Generalitat i féu cartells i auques de propaganda política. Acabat el conflicte tornà a l'activitat de muralista decorant cases i capelles arreu de Catalunya, com la volta de la Sagristia de Montserrat. Els seus infants da-

En la construcció de Can Navas participaren un nombrós equip de treballadors seguint el projecte d'un arquitecte del que només hem pogut esbrinar el nom:

senyor Feu

vant de paisatges plàcids amb atzavares i orenetes foren arquitectònics, així com els seus àngels músics. A Can Navas decorà el sostre de la Sala de Música amb frescos al·lusius a aquest art: personatges tocant instruments musicals (guitarra, flauta, pandereta) o escenes referents a les fonts d'inspiració de la música (el silenci de la nit, una font rajant aigua, cargols de mar, el vol de les aus o d'un estel en mans d'uns infants). En contrast amb les pintures de Sert el color domina un espai plàcid, amb una temàtica d'inspiració clàssica i elements típics del Noucentisme: un nen amb una corona de flors, homes i dones amb vestits típics catalans, menuts jugant i gaudint de la música, etc.

D'ençà fa quatre anys que Can Navas s'utilitza per aixoplugar actes socials, especialment banquets de noces, seguint la tendència d'altres edificacions argentonines d'interès artístic com Can Cabanyes o Can Baladia. A tal efecte es construí un annex a l'ala nord de la casa, utilitzat com a menjador, i s'arranjà una zona de pàrquing. Jardins d'estil francès, d'ordre geomètric, amb estanys i cascades, envolten la mansió en un entorn que fa encertadíssim el nom amb el qual el senyor Navas batejà la seva finca, un bell racó de pau i serenitat només trencades avui pel soroll dels cotxes que passen per la propera autopista.

ALFONS GÜELL bell racó

La propietat dita de can Carreras, situada al nord-est del terme municipal d'Argentona, va ser adquirida pel senyor Navas cap allà l'any 1940, i en el mateix lloc es començà a construir el palau anomenat Bell Racó. Aquest nom li ve d'estar la finca en un racó de la muntanya de Parpers, travessada pel camí de l'època romana que, passant per Granollers anava a Caldes de Montbui, on, els rics de Roma, hi prenién banys d'aigua calenta. El camí pujava pel costat dret de la riera d'Argentona i passava una mica més amunt de la gran torre, on encara existeix el famós pont romà, usat fins a principis del segle XX com a carretera comarcal que unia Ildure (Mataró) amb el Vallès.

Aquest nom de Bell Racó li varen posar els seus promotors, però la veu popular el va canviar de seguida pel de "El Rancho Grande", perquè en aquells anys quaranta va ser famosa a tot el món una cançó d'una pel·lícula mexicana titulada "Allà en el Racho Grande". Com que Bell Racó està situat a més de tres quilòmetres de la vila i per venir de Mataró, després del tramvia, no

existia cap més servei públic per anar allà dalt a treballar, els que no anaven amb bicicleta havien de fer-ho a peu; i, a més a més, calia portar-se el dinar; així és que hi hagueren dificultats per trobar els més de cent cinquanta treballadors que es necessitaven. Per això, i també pel migrat menú que portaven molts d'ells, a causa de la migradesa dels jornals i els preus abusius del mercat negre, dit estraperlo, l'empresa, d'acord amb el propietari, oferí el dinar gratuït als qui hi anessin a treballar.

L'èxit fou rotund, i prompte varen anar a treballar-hi quasi dues-centes persones. El menú ofert era més o menys aquest: de primer, un bon plat de farinetes amanides amb el suc de la caldera de bullir les botifarres de sang i altres manipulacions del porc, que mataven quasi diàriament. I, de segon, un plat de lleties, cigrons o arròs i verdures, amb un bon tall d'embotit o tros de

Hi hagueren dificultats per trobar

els més de cent cinquanta

treballadors que es necessitaven.

Per això, i també pel migrat menú

que portaven molts d'ells,

l'empresa, oferí el dinar gratuït als

qui hi anessin a treballar

GIL PARÉS
CORREDOR D'ASSEGURANCES - IMMOBILIÀRIA

Carrer Gran, 52
Tel. 93 797 10 13
Fax 93 756 04 99
08310 Argentona

Miquel Biada, 68
Tel. 93 757 46 22
Fax 93 757 46 30
08302 Mataró

GAP

Gabinet Arquitectura
Agustí Pageo

Agustí Pageo i Ballesta
arquitecte

Carrer Gran 52
08310 ARGENTONA. Barcelona
Tel.: 93 797 05 13 Fax: 93 797 05 13